

Ecologisch Onderzoek

De Groendijck 20A te Driebruggen

Colofon

Titel	Ecologisch Onderzoek
Subtitel	De Groendijk 20A te Driebruggen
Status rapport	Concept
Projectnummer	20A058
Datum uitgave	november 2021
Samengesteld door	Heidi van der Welle, adviseur Watersnip Advies John van Gemeren, senior adviseur Watersnip Advies
Foto's	Watersnip Advies
Naam en adres opdrachtgever	De Koning Makelaars Haven 7 3441 AS Woerden
Contactpersoon opdrachtgever	Dhr. R. van Veen (buRO)

Alle auteursrechten ten aanzien van dit rapport worden uitdrukkelijk voorbehouden. Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van Watersnip Advies, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	3
2	LOCATIEBESCHRIJVING	5
2.1	Huidige situatie.....	5
2.2	Plannen	5
3	TOETSINGSKADER.....	8
3.1	Europese richtlijnen	8
3.2	Landelijk natuurbeleid- en wetgeving	8
3.2.1	<i>Wet Natuurbescherming 2017 (Wnb)</i>	<i>8</i>
3.2.2	<i>Natuurnetwerk Nederland.....</i>	<i>12</i>
3.2.3	<i>Omgevingsvisie en Omgevingsverordening (1 april 2019) en Compensatie Natuur, Recreatie en Landschap Zuid-Holland (2013).....</i>	<i>13</i>
4	RESULTATEN ONDERZOEK	16
4.1	Methode.....	16
4.2	Flora	16
4.3	Fauna	17
4.3.1	<i>Vogels.....</i>	<i>17</i>
4.3.2	<i>Vissen</i>	<i>17</i>
4.3.3	<i>Amfibieën</i>	<i>17</i>
4.3.4	<i>Reptielen.....</i>	<i>18</i>
4.3.5	<i>Grondgebonden zoogdieren.....</i>	<i>19</i>
4.3.6	<i>Vleermuizen</i>	<i>20</i>
4.3.7	<i>Overige soorten</i>	<i>22</i>
5	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	24
5.1	Conclusies en aanbevelingen	24
5.2	Algemene Zorgplicht	25
6	BRONNEN.....	26

1 Inleiding

De Koning Makelaars is voornemens aan De Groendijk 20a te Driebruggen nieuwe woningen te realiseren. Er worden 12 appartementen, 9 seniorenwoningen en 5 vrijstaande woningen gebouwd. De huidige bebouwing, een kantoorpand en de brandweerkazerne van Driebruggen zullen hiervoor worden afgebroken.

De initiatiefnemer van de voorgenomen plannen dient te verkennen of er mogelijk schadelijke gevolgen zijn voor beschermde natuurwaarden in het plangebied. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen beschermde soorten en beschermde gebieden.

Concreet betekent het dat nagegaan moet worden of:

- Er overtreding van de verbodsbepalingen voor beschermde soorten plaatsvindt (toetsing Wet Natuurbescherming -Wnb).
- Er schade optreedt aan beschermde dieren en/of planten. Beschermde plantensoorten mogen niet vernietigd of beschadigd worden. Beschermde diersoorten mogen niet gedood, verwond of opzettelijk verontrust worden. Daarnaast mogen hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfsplaatsen niet beschadigd, vernield, uitgehaald, weggenomen of verstoord worden en mogen hun eieren niet vernietigd of vernield worden;
- Er mogelijke significante gevolgen zijn voor beschermde gebieden (eveneens toetsing Wet Natuurbescherming);
- Er wezenlijke waarden en kenmerken van het Natuurnetwerk Nederland aangetast worden (Toepassing Omgevingsbeleid, Compensatiebeginsel Natuur, Recreatie en Landschap).

Om te onderzoeken of bovenstaande bepalingen overtreden of aangetast worden dient het plangebied onderzocht te worden, middels een bureaustudie en onderzoek naar de aanwezige flora en fauna door een deskundige op het gebied van ecologie.

In juni 2020 hebben gekwalificeerde medewerkers van Watersnip Advies een Flora- en fauna-inventarisatie verricht in het plangebied. Hierbij werd met name gelet op het voorkomen van beschermde planten- en diersoorten. Daarnaast zijn de verschillende biotopen binnen het plangebied beoordeeld met betrekking tot potentieel voorkomende beschermde soorten.

Dit rapport geeft een overzicht van de voor het plangebied geldende natuurwetgeving, de aanwezigheid van beschermde gebieden in de nabije omgeving en de aanwezige en verwachte flora en fauna in het plangebied. Vervolgens wordt aangegeven of er bij het realiseren van de voorgenomen plannen schade verwacht wordt aan beschermde soorten. Met het oog op de algemene zorgplicht, die geldt voor alle planten- en diersoorten, worden waar mogelijk maatregelen beschreven, gericht op het voorkómen van schade. In het samenvattende schema op de volgende pagina wordt aangegeven of er overtreding plaatsvindt aan beschermde planten- en diersoorten en beschermde gebieden.

Conclusies en aanbevelingen

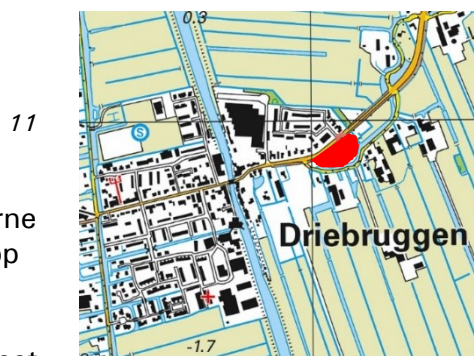
In onderstaand schema volgt een opsomming van de conclusies en aanbevelingen uit hoofdstuk 5. Daarnaast wordt er aangegeven of er bij het realiseren van de nieuwbouwplannen schade verwacht wordt aan de beschermde soorten binnen het plangebied.

Natuurgebieden H.3	Gevolgen
Natura2000 §3.2.1	
- Habitattypen	Natura2000-gebieden Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein (1,6 km) en 'Nieuwkoopse Plassen & De Haeck' (8,1) hebben habitattypen die zijn aangewezen als stikstofgevoelig. Uit de Aeriusberekening is gebleken dat de plannen voor de nieuwbouw van de woningen en appartementen niet zullen leiden tot een significant negatief effect op de omliggende beschermde gebieden, te weten 'Broekvelden-Vettenbroek & Polder Stein' en 'Nieuwkoopse plassen & De Haeck'.
- Soorten	Nee
NNN-gebieden §3.2.2	Nee
Omgevingsvisie/verordening	Nee
Soortgroep H.4	Overtreding verbodsbepalingen
Flora §4.2	Nee
Algemeen §4.3.3 en 4.3.5	Voor de beschermde soorten Bastaardkikker, Meerkikker, Egel, Bunzing, Dwergmuis, Hermelijn, Huisspitsmuis, Rosse woelmuis, Veldmuis en Wezel (allen Wnb-andere soorten) geldt een algemene vrijstelling in het kader van de Wet Natuurbescherming door de provincie Zuid-Holland. Er hoeft voor deze soorten geen ontheffing aangevraagd te worden. Wel dient voor deze soorten de algemene zorgplicht in acht genomen te worden.
Vogels §4.3.1	Nee. Indien bomen en struiken verwijderd worden, dient dit bij voorkeur buiten het broedseizoen van vogels te gebeuren, zodat overtreding van de Wet natuurbescherming wordt voorkomen. Het broedseizoen loopt globaal van 15 maart tot 15 juli. De Wnb hanteert echter geen standaard periode voor het broedseizoen; van belang is of een nest bewoond is. Indien een bewoond nest wordt aangetroffen, mogen er geen werkzaamheden uitgevoerd worden die het nest verstoren. Vogelnesten die jaarrond beschermd worden door de Wnb, zijn niet aangetroffen of te verwachten binnen het plangebied. Voor aanvang van werkzaamheden tijdens het broedseizoen dient een terzake kundige een inspectie uit te voeren ten aanzien van eventuele broedende vogels.
Vissen §4.3.2	Nee
Amfibieën §4.3.3	Nee, mits voorkomen wordt dat er gedurende de voortplantingsperiode van de Rugstreeppad (globaal half april – augustus) water stagneert en er plassen en poelen ontstaan waar de Rugstreeppad haar eieren in af kan zetten. Tevens dient voorkomen te worden dat er lang zand/grond braak ligt gedurende de overwinteringsperiode (globaal van november – maart). Dit om ingraven voor overwintering te voorkomen.
Reptielen §4.3.4	Nee
Zoogdieren §4.3.5	Nee
Vleermuizen §4.3.6	Nee
Overige soorten §4.3.7	Nee

2 Locatiebeschrijving

2.1 Huidige situatie

Het plangebied ligt in de kilometervakken met de Amersfoortse coördinaten: 115, 450. Binnen het plangebied bevindt zich een kantoorpand uit 1978 en een brandweerkazerne. De brandweerkazerne is in gebruik. Het kantoorpand staat grotendeels leeg, op enkele zakelijke huurders na. Aan de achterzijde van de brandweerkazerne is een autogarage gevestigd. De panden zijn aan elkaar geschakeld. Het terrein rondom het pand is sterk verhard met veel ruimte voor parkeerplaatsen. Aan de zuid- en westzijde van het pand bevindt zich een goed onderhouden tuin met verschillende soorten beplanting en een aantal bomen. Aan de noordkant wordt het plangebied begrensd door De Groendijck. Aan de zuidkant wordt het terrein begrensd door het Westeinde. Ten oosten van het plangebied bevindt zich een natuurlijk speelterrein, onder meer met een voetbalkooi. Dit terrein is rond 2007 aangelegd als natuurcompensatie veldje voor de Rugstreeppad. Ten westen wordt momenteel een nieuwbouwwijk gebouwd (Plan 'Voor de Brug').

Figuur 1 Plangebied

2.2 Plannen

De initiatiefnemer is voornemens de aanwezige panden af te breken. De brandweerkazerne zal worden verplaatst in oostelijke richting en ter plaatse van de huidige volkstuinten worden gesitueerd. Aan De Groendijck 20 worden 12 appartementen, 9 seniorenwoningen en 5 vrijstaande woningen gebouwd. Er zal geen water worden gedempt.

Figuur 2 Brandweerkazerne

Figuur 3 Voorzijde kantoorpand

Figuur 4 Achterzijde kantoorpand

Figuur 5 Toekomstige situatie

3 Toetsingskader

3.1 Europese richtlijnen

Binnen de Europese Unie vormen de Natura2000-gebieden een netwerk van beschermde natuur. Het doel van deze gebieden is het behoud van de biodiversiteit in Europa. Het beschermen van kwetsbare planten en dieren en hun leefgebieden is hierbij het uitgangspunt. Deze richtlijnen zijn in Europa uitgewerkt in de Vogel- en Habitatrichtlijn. In de Nederlandse wetgeving zijn deze geïmplementeerd in de Wet Natuurbescherming. Deze wet is van kracht geworden op 1 januari 2017.

3.2 Landelijk natuurbeleid- en wetgeving

3.2.1 Wet Natuurbescherming 2017 (Wnb)

In de Wet Natuurbescherming zijn per 1 januari 2017 drie wetten opgenomen, te weten de *Natuurbeschermingswet*, *Flora- en faunawet* en *Boswet*.

Natura2000-gebieden

In Nederland zijn gebieden aangewezen als speciale beschermingszones. Deze gebieden vallen onder de Vogelrichtlijn en/of de Habitatrichtlijn en worden aangeduid als Natura2000-gebieden. Voor deze gebieden zijn instandhoudingsdoelen geformuleerd. Per provincie is het college van Gedeputeerde Staten verantwoordelijk voor het treffen van instandhoudingsmaatregelen en passende maatregelen. Tevens heeft de provincie de bevoegdheid om bijzondere landschappen of bijzondere provinciale natuurgebieden aan te wijzen, mits deze niet reeds onder een Natura2000-gebied vallen.

Activiteiten die mogelijk negatieve gevolgen hebben voor de kwaliteit van de natuurlijke habitats, of die habitats van soorten kunnen verslechteren of een significant verstoring effect zouden kunnen hebben op aangewezen soorten binnen een gebied, zijn vergunningsplichtig.

Stikstofdepositie

Sinds 2015 werkte de overheid met het Programma Aanpak Stikstof (PAS) aan minder stikstof in de natuur. In mei 2019 heeft de Raad van State geoordeeld dat dit programma niet meer gebruikt mag worden. In Provincie Zuid-Holland is afhankelijk van de omvang van het initiatief een stikstofdepositieberekening nodig. Aan de hand van het 'Stroomschema beoordeling WABO-aanvragen bouw voor nieuwe initiatieven met stikstofdepositie' kan bepaald worden of de berekening voor het betreffende initiatief noodzakelijk is.

Soorten

De soortenbescherming is bedoeld om in het wild levende planten- en diersoorten te beschermen als er werkzaamheden plaatsvinden in en rond het leefgebied van een soort. In de Wet Natuurbescherming worden drie beschermingsregimes onderscheiden; Europees beschermde soorten vallen onder beschermingsregimes soorten 'Vogelrichtlijn (Wnb-vrl) en beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn' (Wnb-hrl) en nationaal beschermde soorten vallen onder beschermingsregime 'andere soorten' (Wnb- andere soorten).

Werkzaamheden die schade kunnen veroorzaken aan soorten zijn, o.a.; (ver)bouwen, slopen, of wegen aanleggen, water dempen en graven. Voor werkzaamheden die geen schade veroorzaken aan beschermde soorten, hoeft vooraf niets geregeld te worden. Als het echter

onmogelijk is om schade aan beschermde soorten te voorkomen, dan moet vooraf bepaald worden of er een vrijstelling geldt of dat er een ontheffing moet worden aangevraagd. De voorwaarden verbonden aan een vrijstelling of ontheffing zijn afhankelijk van de mate van bescherming van de planten- en diersoorten die binnen het plangebied voorkomen.

Wanneer in geval van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting schade ontstaat aan beschermde planten en dieren, is het mogelijk te werken met een goedgekeurde gedragscode die toepasbaar is voor de geplande activiteiten en de aangetroffen soorten. Indien dit niet het geval is en er schade ontstaat aan beschermde soorten dient een ontheffing te worden aangevraagd. Ontheffingen worden aangevraagd bij de provincie. De voorwaarden verbonden aan een vrijstelling of ontheffing zijn afhankelijk van de mate van bescherming van de planten- en diersoorten die binnen het plangebied voorkomen. Een ontheffing wordt alleen toegekend als de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar brengen.

Het integreren van ecologische maatregelen in het plan kan een ontheffingsaanvraag voorkomen. Hierbij gaat het om het consolideren van het leefgebied van populaties. Deze maatregelen dienen voorafgaande aan de werkzaamheden uitgevoerd te worden om zo de functionaliteit van het plangebied voor de beschermde soort(en) ten allen tijden te behouden. Het gaat daarbij dus om het voorkómen van schade (zie figuur 6). Deze ecologische maatregelen dienen opgesteld te worden door of in samenwerking met een ter zake kundige.

Figuur 6: Stappenplan onderzoek Wet natuurbescherming (Bron: www.regelink.net)

In het kader van de Wet natuurbescherming zijn alle vogels beschermd. Tijdens het broedseizoen zijn de nesten van alle vogels beschermd en mogen niet verontrust worden. Nesten van sommige vogelsoorten zijn jaarrond beschermd. Ten aanzien van jaarrond beschermde nesten onderscheidt de Wnb vijf categorieën: nesten die buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (1), nesten van koloniebroeders die jaarlijks dezelfde vaste broedplaats hebben (2), nesten van vogels die niet in kolonie broeden maar wel jaarlijks dezelfde vaste broedplek hebben (3), nesten van vogels die jaarlijks gebruik maken van hetzelfde nest (4) en ten slotte nesten van vogels die geneigd zijn terug te keren naar de broedplek van het vorige jaar, maar wel flexibel genoeg zijn om zich elders te vestigen indien nodig (5). De nesten van de vogelsoorten van categorie 1 t/m 4 zijn jaarrond beschermd. De nesten van de soorten in categorie (5) zijn jaarrond beschermd als er onvoldoende alternatieven zijn of als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Algemene zorgplicht (artikel 1.11)

Voor Natura2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende planten- en diersoorten geldt de algemene zorgplicht. Deze bepaalt dat een ieder die weet dat zijn of haar handelen nadelige gevolgen kan hebben voor Natura2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en flora en/of fauna, deze handelingen achterwege dient te laten, of verplicht is om maatregelen te nemen (voor zover redelijkerwijs kan worden gevraagd) die deze negatieve gevolgen zoveel mogelijk voorkomen, beperken of ongedaan maken. De zorgplicht kan gezien worden als algemene fatsoenseis die voor iedereen geldt.

Houtopstanden, hout en houtproducten

Het is verboden om een houtopstand buiten de grenzen van de bebouwde kom geheel of gedeeltelijk te kappen, zonder hier voorafgaande aan de werkzaamheden melding van te doen bij Gedeputeerde Staten. Indien er houtopstand gekapt moet worden geldt er een herplantplicht.

Let wel, hakhoutbeheer geldt als bestendig beheer. Het gaat om kappen ter verwijdering op korte of langere termijn.

Toetsing Wet Natuurbescherming 2017

Het plangebied maakt geen onderdeel uit van een Natura2000-gebied of bijzondere provinciale natuurgebied.

Het dichtstbijzijnde Natura2000-gebied is Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein en ligt op 1,6 km van het plangebied. Natura2000-gebied 'Nieuwkoopse Plassen & De Haeck' ligt op 8,1 km van het plangebied.

Doelsoorten van het Natura2000-gebied 'Broekvelden-Vettenbroek & Polder Stein' zijn: Kleine Zwaan, Krakeend, Slobeend en Smient.

Doelsoorten van het Natura2000-gebied 'Nieuwkoopse Plassen & De Haeck' zijn: Noordse woelmuis, Bittervoorn, Gestreepte waterroofkever, Groenknolorchis, Kleine modderkruiper, Meervleermuis, Platte schijfhoren, Rivierdonderpad, Zeggekorfslak, Grote zilverreiger, Kolgans, Krakeend, Purperreiger, Rietzanger, Roerdomp, Smient, Snor, Zwarte stern en Zwartkopmeeuw.

Een deel van deze doelsoorten komt uitsluitend voor binnen het Natura2000-gebied. Andere soorten, zoals Smient, Krakeend, Grote zilverreiger en Kolgans foerageren ook in de bredere omgeving van het Natura2000-gebied. Het plangebied is echter niet geschikt voor deze soorten als foerageergebied.

Figuur 7 Ligging Natura2000-gebieden t.o.v. plangebied (bron: www.pzh.nl)

In het Natura2000-gebied Nieuwkoopse plassen & De Haeck zijn meerdere stikstofgevoelige habitattypen aanwezig, zoals o.m. Kranswierwateren, Vochtige heiden, Blauwgraslanden en Overgangs- en trilvenen. Voor Polder Stein loopt momenteel een procedure om het aan te wijzen als stikstofgevoelig gebied. Op dit moment zijn er in dit Natura2000-gebied nog geen stikstofgevoelige habitattypen aangewezen. Er wordt echter in de stikstofberekeningen wel rekening gehouden met het feit dat dit gebied mogelijk als stikstofgevoelig wordt aangewezen.

Voor het realiseren van woningen en appartementen is een Aerius-berekening uitgevoerd door Stalbouw.nl. Hierbij is de stikstofemissie voor de ontwikkeling berekend. Er is berekend wat de emissie is gedurende de aanlegfase en de gebruiksfase.

Het programma Aerius rekent alle (Natura2000-)gebieden door waar een mogelijk effect op kan zijn. Hieronder volgt een korte samenvatting. Voor meer informatie zie meegestuurde stukken van Stalbouw.nl.

De aanlegfase betreft het amoveren van de huidige bebouwing en de nieuwbouw van de 12 appartementen, 9 seniorenwoningen en 5 vrijstaande woningen. In de aanlegfase van de appartementen is rekening gehouden met de volgende uitgangspunten:

- Een bouwperiode van een jaar;
- Aanvoer van materialen door vrachtverkeer (zwaar,- middel en licht);
- Het komen en gaan van personeel voor de bouw per busjes;
- Op de locatie zal in de aanlegfase gebruik gemaakt worden van een elektrische kraan en heimachine;
- Gebruik van graafmachine, sloopkraan, mobiele bouwkraan, shovel en betonstorters;
- Afvoer van puin door vrachtverkeer.

In de gebruiksfase worden de woningen daadwerkelijk gebruikt. De woningen worden gasloos uitgevoerd. Hierdoor zullen de woningen geen stikstof uitstoten. Wel is er in de berekening uitstoot meegenomen van 'licht verkeer vanuit woningen'. Er is geen sprake van vrachtverkeer of middelzwaar verkeer.

De grenswaarde voor de uitstoot van stikstof is 0,00 mol/ha/jr. Uit de Aerijs-berekening is gebleken dat de aanleg en het gebruik van de woningen *geen* stikstofdepositie oplevert die boven deze grenswaarde uitkomt.

Hieruit kan geconcludeerd worden dat de plannen voor de nieuwbouw van de appartementen niet zullen leiden tot een significant negatief effect op de omliggende beschermde gebieden, te weten 'Broekvelden-Vettenbroek & Polder Stein' en 'Nieuwkoopse plassen & De Haeck'.

Negatieve effecten op de doelsoorten van de Natura2000-gebieden zijn derhalve niet aan de orde.

Een uitgebreide beschrijving van de flora en fauna binnen het plangebied is te vinden in hoofdstuk 4.

Het plangebied ligt binnen de bebouwde kom van de gemeente Bodegraven-Reeuwijk. Er is geen sprake van het kappen van houtopstanden. De herplantplicht in het kader van de Wet Natuurbescherming is daarom niet aan de orde.

3.2.2 Natuurnetwerk Nederland

Het Natuurnetwerk Nederland, in de wet benoemd als de (voormalige) Ecologische Hoofdstructuur (EHS), is een netwerk van natuurgebieden in Nederland om de biodiversiteit te behouden en te versterken. Via dit netwerk kunnen planten en dieren zich verspreiden, waardoor de kans op uitsterven of inteelt verkleind wordt. De NNN bestaat uit:

- Natura 2000 gebieden;
- bestaande natuurgebieden, zoals de Nationale Parken;
- gebieden waar nieuwe natuur aangelegd wordt;
- landbouwgebieden, die beheerd worden volgens agrarisch natuurbeheer en;
- grote wateren, zoals meren, rivieren, de kustzone van de Noordzee en Waddenzee.

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan van 1990, en via de planologische kernbeslissing Nota Ruimte van de voormalige Ministeries van VROM, LNV, V&W en EZ (2006) voortgezet in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, opgesteld door het Ministerie van I&M (2012). In 1995 werden de doelsoorten en natuurdoeltypen gedefinieerd, die in 2000 werden doorgevoerd in de provinciale plannen. Vanaf 2014 zijn de provincies verantwoordelijk voor de uitvoering van de NNN.

De natuur in de NNN is beschermd middels een 'nee, tenzij'-regime. Binnen de NNN zijn nieuwe projecten, plannen en handelingen met een significant negatief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden van de NNN niet toegestaan, tenzij er sprake is van een groot openbaar belang en reële alternatieven ontbreken. Eventuele schade moet zoveel mogelijk worden gemitigeerd en/of gecompenseerd.

Toetsing Natuurnetwerk Nederland

Het plangebied maakt geen deel uit van een NNN-gebied (zie figuur 8). Het dichtstbijzijnde NNN-gebied ligt op 1,6 km afstand van het plangebied. Ook zijn er geen bijzondere landschapselementen aanwezig in het plangebied. Het plangebied ligt in de bebouwde kom

van Driebruggen en wordt omringd door andere bebouwing. De ruimtelijke ingrepen die verband houden met de sloop van het kantoorpand en de brandweerkazerne en de bouw van de woningen zullen vanwege de ligging van het plangebied geen schade veroorzaken aan de NNN.

Figuur 8: Ligging NNN-gebieden t.o.v. het plangebied (bron: www.ruimtelijkeplannenzuidholland.nl)

3.2.3 Omgevingsvisie en Omgevingsverordening (1 april 2019) en Compensatie Natuur, Recreatie en Landschap Zuid-Holland (2013)

Op 1 april 2019 is het Omgevingsbeleid in werking getreden. In het Omgevingsbeleid heeft de Provincie Zuid-Holland verschillende beleidsplannen voor de fysieke leefomgeving samengebracht. De voorheen fungerende Visie ruimte en mobiliteit (VRM) is ook opgenomen in het Omgevingsbeleid. Met dit nieuwe beleid heeft de provincie voorgesorteerd op de Omgevingswet die in 2021 in werking treedt. Het Omgevingsbeleid bestaat uit de Omgevingsvisie en de Omgevingsverordening.

In het nieuwe Omgevingsbeleid zet de provincie in op een betere relatie tussen stad en land. En een betere samenhang tussen de verschillende functies binnen de groene ruimte, zoals landbouw, natuur, recreatie, water en cultuurhistorie. Er moet een samenhangend stelsel komen van de verschillende groene ruimtes en de stad, de zogenoemde groenblauwe structuur. Bescherming van natuurgebieden en het Natuurnetwerk Nederland zijn hiervan belangrijke onderdelen.

Het ontwikkelen van nieuwe plannen kan inbreuk maken op te beschermen waarden in het landschap. In sommige gevallen is het noodzakelijk dat er compensatie plaatsvindt als er specifieke natuur-, recreatie- of landschapswaarden verloren gaan. GS heeft hiervoor in mei 2013 de beleidsregel compensatie natuur, recreatie en landschap Zuid-Holland 2013 vastgesteld. Deze beleidsregel is opgenomen in de Omgevingsverordening.

In deze beleidsregel is voor een aantal gebieden compensatie noodzakelijk bij het verlies van ecologische waarden. Dit zijn;

- het Natuurnetwerk Nederland (voorheen EHS);
- de belangrijke weidevogelgebieden;

- de recreatiegebieden om de stad;
- strategische reservering natuur;
- de karakteristieke landschapselementen.

Biotopten voor Rode lijstsoorten zijn niet langer compensatie plichtig.

Toetsing Omgevingsvisie en Omgevingsverordening en Compensatie Natuur, Recreatie en Landschap Zuid-Holland

Bovenstaande elementen zijn in en rond het plangebied niet aanwezig. Het dichtstbijzijnde belangrijke weidevogelgebied bevindt zich op 315 meter van het plangebied. De afstand tot het belangrijk weidevogelgebied is zo groot dat er geen schade zal ontstaan door de geplande werkzaamheden. Wel wordt geadviseerd de werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren om een eventueel risico op verstoring tot een minimum te beperken.

Figuur 9 Ligging belangrijk weidevogelgebied t.o.v. het plangebied (bron: ruimtelijkeplannenzuidholland.nl, kaart 7)

4 Resultaten onderzoek

4.1 Methode

Voordat begonnen is met het verkennend veldonderzoek, is een korte, grondige bureaustudie uitgevoerd, waarbij diverse internetsites, relevante artikelen en verspreidingskaarten (o.a. RAVON) zijn geraadpleegd, om te bepalen welke beschermde planten- en diersoorten in het plangebied zouden kunnen voorkomen. De bureaustudie dient ertoe een meer gerichte, effectieve en efficiënte veldinventarisatie te kunnen uitvoeren.

Op 29 juni 2020 hebben gekwalificeerde medewerkers van Watersnip Advies een Flora- en fauna-inventarisatie gedaan in het plangebied. Tevens is tijdens de inventarisatie op 29 juni een indicierend vooronderzoek uitgevoerd met betrekking tot vleermuizen. Hierbij is middels de checklist van het Vleermuisprotocol van de Gegevensautoriteit Natuur geïnventariseerd welke functies het plangebied ten aanzien van vleermuizen zou kunnen vervullen.

4.2 Flora

Rondom het kantoorpand ligt een goed onderhouden tuin met veel verschillende plantensoorten. De volgende (sier)plantensoorten werden onder meer aangetroffen: Ganzerik, Toverhazelaar, Hemelsleutel, Valeriaan, Maagdenpalm, Vlier, Spirea, Mahonie, Lavendel, Meidoorn, Braam, Laurier en Rosa Rugosa. Binnen het plangebied staan ook enkele bomen: drie Berken (o.m. Zilverberk en Ruwe berk), ongeveer 10 Esdoornbollen, en Krentenboompje. In de sloot en aan de oever zijn een aantal waterplanten aangetroffen, waaronder Gele lis, Grof Hoornblad, Egelskop. De sloot is vrij helder en op sommige delen ligt kroos. Deze watergang langs het Westeinde blijft in de nieuwe situatie gehandhaafd.

Aan de zuidoostzijde bevindt zich een houtwal die het terrein afbakt. Hierin groeien onder meer diverse exemplaren van de Zomereik, Lijsterbes en Es.

Er zijn binnen het plangebied geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Er is binnen het plangebied ook geen geschikt biotoop aanwezig voor beschermde plantensoorten, die vaak specifieke eisen stellen aan hun leefomgeving. Beschermde plantensoorten worden daarom niet verwacht binnen het plangebied.

Figuur 10 Waardevolle Zomereik aan zuidoostzijde van het plangebied

Figuur 11 Siertuin

4.3 Fauna

4.3.1 Vogels

Tijdens de inventarisatie zijn verschillende algemene vogelsoorten waargenomen in en rond het plangebied, zoals Houtduif, Ekster en Merel. In de sloot aan de achterzijde van het pand zwom een Meerkoet met een aantal jongen. Het geluid van de Zwartkop werd waargenomen. Er werden geen Huismussen waargenomen in en rond het plangebied. Aan de overzijde van De Groendijck, aan de Kievitlaan/Gruttolaan werd wel veel activiteit van Huismussen waargenomen op een tweetal woningen. In deze straten bevinden zich woningen met potentieel geschikte daken voor Huismusnesten.

Figuur 12 Meerkoet met jongen

Alle vogels zijn beschermd in het kader van de Wet Natuurbescherming. De nesten van alle vogels zijn tijdens het broedseizoen beschermd en mogen niet opzettelijk verontrust worden.

Nesten van enkele vogelsoorten, zoals Gierzwaluw, Huismus en verschillende uilensoorten, zijn jaarrond beschermd. In of rond het plangebied kwam de beschermde Steenuil (wnb-vrl) voor (0-1 km). De afgelopen vijf jaar is deze uil hier niet meer waargenomen. Het is bekend dat deze soort zijn nest bouwt in boomholtes. De in het plangebied aanwezige bomen zijn geïnspecteerd op holtes. Deze zijn niet aangetroffen.

Binnen het plangebied zijn geen jaarrond beschermde nesten of geschikte locaties voor jaarrond beschermde nesten aangetroffen. Jaarrond beschermde nesten worden daarom niet verwacht binnen het plangebied.

Figuur 13 Inspectie op boomholtes Berk

4.3.2 Vissen

Uit de bureaustudie blijkt dat de er geen beschermde vissoorten voorkomen in de omgeving van het plangebied.

4.3.3 Amfibieën

Tijdens de veldinventarisatie zijn geen beschermde amfibieën aangetroffen binnen het plangebied. Er kan aangenomen worden dat Bastaardkikker en Meerkikker (beide Wnb-andere soorten) voorkomen in de bredere omgeving van het plangebied (1-5km). Voor deze soorten geldt een algemene vrijstelling in het kader van de Wet Natuurbescherming in de Provincie Zuid-Holland.

Uit de bureaustudie blijkt dat de beschermde Heikikker (Wnb-hrl/ Rode lijst status 'thans niet bedreigd') en Rugstreeppad (Wnb-hrl/ Rode lijst status 'gevoelig') voorkomen in de directe omgeving van het plangebied (0-1 km). Het is bij Watersnip Advies bekend dat in en om de

dorpskern van Driebruggen leefgebieden van de Rugstreeppad aanwezig zijn. Enkele voorbeelden zijn De Wierickeweide en de zuidrand van de westelijke dorpskern. Ook in de nabije omgeving van het plangebied zijn vóór 2008 Rugstreeppadden waargenomen. De laatste jaren is deze soort echter niet meer gehoord/gezien tijdens avondbezoek en aanwezigheid van Watersnip medewerkers.

De Heikikker komt voor in o.a. vochtige heidegebieden en hoog- en laagveengebieden. Hij geeft de voorkeur aan schrale omstandigheden. Voor de voortplanting is hij afhankelijk van ondiep zuur (pH 4 – 5,5) water met oevervegetatie. Verder moet er voldoende ruige en structuurrijke vegetatie aanwezig zijn waar deze kikker kan schuilen tegen predatoren. Het gewenst schrale, voedselarme habitat voor de Heikikker is *niet* aanwezig binnen het plangebied. Het is bij Watersnip Advies bekend dat de Heikikker voorkomt aan de kades van de Achterwetering, 700 meter van het plangebied. De aanwezigheid van de Heikikker binnen het plangebied kan worden *uitgesloten*.

De Rugstreeppad komt voornamelijk voor op zandige terreinen met een betrekkelijk hoge dynamiek, zoals de duinen, de uiterwaarden van grote rivieren, opgespoten terreinen, heidevelden en akkers.

Voor de voortplanting maakt de Rugstreeppad gebruik van ondiepe plassen en poelen om haar eieren in af te zetten. De Rugstreeppad maakt voor de overwintering gebruik van rommelhoekjes met opgeslagen stenen of van braakliggende zandhopen, waarin hij zich makkelijk kan ingraven. Binnen het plangebied is geen geschikt biotoop aanwezig voor de Rugstreeppad. Het terrein is sterk verhard, en de aanwezige begroeiing is zeer structuurrijk. Ook is de aanwezige sloot te diep voor de Rugstreeppad.

Op het moment dat er binnen het plangebied hopen zand voor langere tijd braak komen te liggen, wordt het gebied wel aantrekkelijk als overwinteringsgebied. De Rugstreeppad staat erom bekend dat hij lange afstanden kan afleggen op zoek naar een geschikte overwinteringslocatie.

Op basis van de geraadpleegde verspreidingskaarten worden binnen het plangebied geen andere (streng) beschermde amfibieën verwacht.

Figuur 14 Oever sloot

4.3.4 Reptielen

Tijdens de inventarisatie zijn geen beschermde reptielen aangetroffen. Uit de geraadpleegde verspreidingskaarten blijkt dat de beschermde Ringslang (Wnb-andere soorten / Rode lijst status 'kwetsbaar') voorkomt in de ruimere omgeving van het plangebied (1-5 km).

De Ringslang is een watergebonden soort. Deze soort heeft rijk begroeide oevers nodig om in te jagen en om zich te kunnen verschuilen. Voor de voortplanting maakt deze soort gebruik van broeihopen van takken, stro en bladeren. De oever binnen het plangebied is weliswaar enigszins begroeid maar biedt onvoldoende rust en beschutting voor de Ringslang om zich in te kunnen verschuilen. Binnen het plangebied bevinden zich ook geen broeihopen waar de Ringslang gebruik van kan maken voor de voortplanting. Grote oppervlaktes laag gelegen, nat gebied worden gemeden, omdat de soort daar vaak niet alle stadia van zijn levenscyclus kan doorlopen. Met name de ontwikkeling van de eieren en de overwintering vormen in polders een probleem.

De aanwezigheid van de Ringslang binnen het plangebied kan worden *uitgesloten*.

Op basis van de bureaustudie worden binnen het plangebied geen andere beschermde reptielen verwacht.

4.3.5 Grondgebonden zoogdieren

Uit de bureaustudie blijkt dat een enkele zoogdiersoort voorkomt in en rond het plangebied, zoals Egel (0-1 km). Bunzing, Dwergmuis, Hermelijn, Huisspitsmuis, Rosse woelmuis, Veldmuis en Wezel (allen Wnb-andere soorten) komen voor in de ruimere omgeving van het plangebied (1-5 km). Voor deze soorten geldt een algemene vrijstelling in het kader van de Wet natuurbescherming in de provincie Zuid-Holland.

Uit de bureaustudie blijkt dat de beschermde Otter (Wnb-hrl/ Rode lijst status 'verdwenen uit NL') voorkomt in de directe omgeving van het plangebied (0-1 km). Boomarter (Wnb-andere soorten / Rode lijst status 'kwetsbaar') en Waterspitsmuis (Wnb-andere soorten / Rode lijst status 'kwetsbaar') komen voor in de ruimere omgeving van het plangebied (1-5 km).

De Otter leeft in oevers met voldoende oevervegetatie om te schuilen en te rusten. Hij komt o.a. voor in meren, plassen, rivieren, kanalen, beken en moerassen. Hij heeft de voorkeur voor schoon, zoet water. Het plangebied ligt in de bebouwde kom en biedt onvoldoende dekking voor de Otter. De aanwezigheid van de Otter binnen het plangebied kan worden *uitgesloten*.

De Boomarter leeft met name in bosrijk gebied. De in het plangebied aanwezige bomen hebben geen holtes die de Boomarter als rustplaats zou kunnen gebruiken. De aanwezigheid van de Boomarter binnen het plangebied kan worden *uitgesloten*.

De Waterspitsmuis komt voor langs schone sloten die niet te voedselrijk zijn. De sloten dienen een goede watervegetatie te hebben en ruige oevers. De Waterspitsmuis is zeer schuw en kan zich letterlijk doodschrikken van een hard geluid. Hoewel de oevers enigszins natuurlijk zijn, is de omvang te klein voor de Waterspitsmuis. Het leefgebied van de waterspitsmuis is langgerekt en loopt evenwijdig aan een oever. Tevens ligt het plangebied tussen twee intensief gebruikte straten: De Groendijck en het Westeinde. De aanwezigheid van deze soort binnen het plangebied kan worden *uitgesloten*.

Er is binnen het plangebied geen geschikt biotoop aangetroffen voor beschermde zoogdieren. Deze worden hier derhalve niet verwacht.

4.3.6 Vleermuizen

Hoewel vleermuizen zoogdieren zijn, worden deze vanwege hun afwijkende eigenschappen als afzonderlijke groep behandeld in deze rapportage. Alle vleermuizen die voorkomen in Nederland zijn beschermd (Wnb-hrl).

Uit de bureaustudie blijkt dat er verschillende beschermde vleermuissoorten voorkomen in de ruimere omgeving van het plangebied (1-5 km), zoals Baardvleermuis, Gewone dwergvleermuis, Gewone/Grijze grootoorvleermuis, Gewone/Kleine/Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger, Ruige dwergvleermuis en Watervleermuis.

Figuur 15 Inspectie daklijst

Tijdens de veldinventarisatie is een indicerend vooronderzoek uitgevoerd met betrekking tot vleermuizen. Hierbij is middels de checklist van het Vleermuisprotocol van de Gegevensautoriteit Natuur geïnventariseerd welke functies het plangebied ten aanzien van vleermuizen zou kunnen vervullen. In het kader van het vleermuisprotocol is een bouwkundige inspectie uitgevoerd.

Het pand is opgebouwd uit baksteen en heeft een plat dak van bitumen. In het pand is een spouwmuur aanwezig. De spouwmuur is geïsoleerd met glaswol (zie figuur 17). Er zijn veel raampartijen aanwezig. Rondom het pand zijn in de muur veel open stootvoegen aanwezig ter ventilatie (zie figuur 19). Deze bevinden zich zowel laag bij de grond als hoog op het gebouw. Het dak is afgewerkt met een metalen daklijst. Tussen deze daklijst en de muur bevindt zich *geen* ruimte (zie figuur 17). Open stootvoegen zijn vaak zeer geschikte invliegopeningen voor vleermuizen om toegang te krijgen tot de spouwruiimte. Echter is in dit pand de spouwmuur geïsoleerd met glaswol. Dit maakt de ruimte voor vleermuizen *ongeschikt*, omdat dit synthetische materiaal met scherpe deeltjes irritatie geeft bij deze soort. De deels kale huis is hier extra gevoelig voor.

Figuur 16 Bitumen dak

Figuur 17 Geen ruimte daklijst

Boombewonende vleermuizen kunnen zomer- of paarverblijfplaatsen hebben in bomen met holtes. De in het plangebied aanwezige bomen zijn geïnspecteerd op holtes. Alleen in de Berk werd een gat aangetroffen. Dit betrof een open ruimte waar een zijtak afgezaagd is. Er is hier *geen* beschutte ruimte waar vleermuizen gebruik van zouden kunnen maken. Verder zijn er in het plangebied geen bomen aanwezig met holtes. De aanwezigheid van boombewonende vleermuizen kan worden *uitgesloten*.

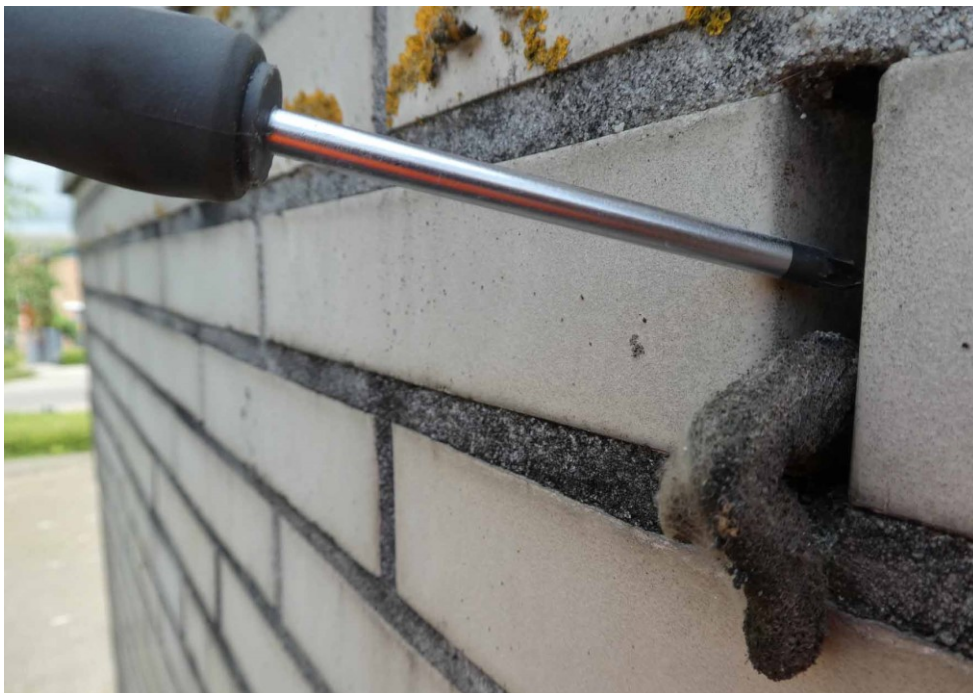
De bomen kunnen deel zijn van het foerageergebied van vleermuizen. Het is aannemelijk dat de houtwal onderdeel is van het foerageergebied van vleermuizen. Er wordt sterk geadviseerd om zuinig met de aanwezige bomen om te gaan en deze te ontzien. Dit geldt in het bijzonder voor de grote Zomereik ten zuiden van het garagecomplex (figuur 18).

Figuur 18 Grote Zomereik

Figuur 19 Open stootvoegen

Figuur 20 Glaswol isolatie in open stootvoeg van de spouwmuur is hier zichtbaar door uittrekken via open stootvoeg met schroevendraaier

4.3.7 Overige soorten

Uit de bureaustudie blijkt dat de Gevlekte witsnuitlibel (Wnb-hrl/ Rode lijst status 'bedreigd'), Groene glazenmaker (Wnb-hrl/ Rode lijst status 'bedreigd') en Platte schijfhoren (Wnb-hrl/ Rode lijst status 'kwetsbaar') voorkomen in de ruimere omgeving van het plangebied (1-5 km).

Het leefgebied van de Gevlekte witsnuitlibel bestaat uit verlandingszones van laagveenmoerassen, bosplassen, hoogveen- en heide vennen en op de hoge zandgronden en randzones van hoogveen. Ook in de duinen komt deze soort voor. De wateren waarin deze soort leeft zijn helder, ondiep, matig voedselrijk en beschermd met een matig tot rijke (oever)vegetatie. Het plangebied is geen verlandingszone. De aanwezigheid van deze soort binnen het plangebied kan worden *uitgesloten*.

De Groene glazenmaker is voor zijn voortplanting afhankelijk van de waterplant Krabbenscheer. In de aanwezige sloot is geen Krabbenscheer aangetroffen. De aanwezigheid van de Groene glazenmaker binnen het plangebied kan worden *uitgesloten*.

De Platte schijfhoren leeft in water met een goed ontwikkelde watervegetatie en een goede waterkwaliteit. De watergang langs het Westeinde blijft in de nieuwe situatie gehandhaafd. Het voorkomen van de Platte schijfhoren kan hier echt worden *uitgesloten*. De waterkwaliteit is onvoldoende en ook is er geen goed ontwikkelde watervegetatie waardoor de sloot *geen* geschikt biotoop is voor de Platte schijfhoren (zie ook figuur 12).

Op basis van de biotoopkenmerken worden binnen het plangebied geen andere beschermde insecten, vlinders of andere ongewervelde soorten verwacht.

5 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk volgt een opsomming van de conclusies en aanbevelingen. Daarnaast wordt er aangegeven of er bij het realiseren van de nieuwbouwplannen schade verwacht wordt aan de beschermde soorten binnen het plangebied.

5.1 Conclusies en aanbevelingen

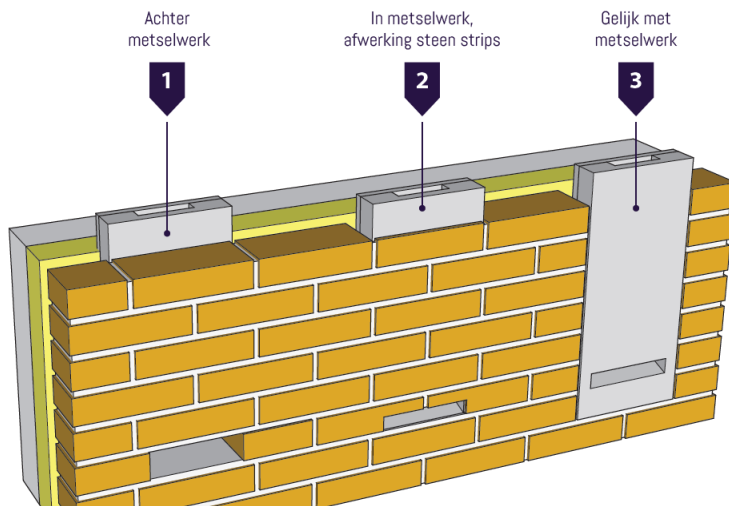
Natuurgebieden H.3	Gevolgen
Natura2000 §3.2.1	
- Habitattypen	Natura2000-gebieden Broekvelden, Vettenbroek & Polder Stein (1,6 km) en 'Nieuwkoopse Plassen & De Haeck' (8,1) hebben habitattypen die zijn aangewezen als stikstofgevoelig. Uit de Aeriusberekening is gebleken dat de plannen voor de nieuwbouw van de woningen en appartementen niet zullen leiden tot een significant negatief effect op de omliggende beschermde gebieden, te weten 'Broekvelden-Vettenbroek & Polder Stein' en 'Nieuwkoopse plassen & De Haeck'.
- Soorten	Nee
NNN-gebieden §3.2.2	Nee
Omgevingsvisie/verordening	Nee
Soortgroep H.4	Overtreding verbodsbepalingen
Flora §4.2	Nee
Algemeen §4.3.3 en 4.3.5	Voor de beschermde soorten Bastaardkikker, Meerkikker, Egel, Bunzing, Dwergmuis, Hermelijn, Huisspitsmuis, Rosse woelmuis, Veldmuis en Wezel (allen Wnb-andere soorten) geldt een algemene vrijstelling in het kader van de Wet Natuurbescherming door de provincie Zuid-Holland. Er hoeft voor deze soorten geen ontheffing aangevraagd te worden. Wel dient voor deze soorten de algemene zorgplicht in acht genomen te worden.
Vogels §4.3.1	Nee. Indien bomen en struiken verwijderd worden, dient dit bij voorkeur buiten het broedseizoen van vogels te gebeuren, zodat overtreding van de Wet natuurbescherming wordt voorkomen. Het broedseizoen loopt globaal van 15 maart tot 15 juli. De Wnb hanteert echter geen standaard periode voor het broedseizoen; van belang is of een nest bewoond is. Indien een bewoond nest wordt aangetroffen, mogen er geen werkzaamheden uitgevoerd worden die het nest verstoren. Vogelnesten die jaarrond beschermd worden door de Wnb, zijn niet aangetroffen of te verwachten binnen het plangebied. Voor aanvang van werkzaamheden tijdens het broedseizoen dient een terzake kundige een inspectie uit te voeren ten aanzien van eventuele broedende vogels.
Vissen §4.3.2	Nee
Amfibieën §4.3.3	Nee, mits voorkomen wordt dat er gedurende de voortplantingsperiode van de Rugstreeppad (globaal half april – augustus) water stagneert en er plassen en poelen ontstaan waar de Rugstreeppad haar eieren in af kan zetten. Tevens dient voorkomen te worden dat er lang zand/grond braak ligt gedurende de overwinteringsperiode (globaal van november – maart). Dit om ingraven voor overwintering te voorkomen.
Reptielen §4.3.4	Nee
Zoogdieren §4.3.5	Nee
Vleermuizen §4.3.6	Nee
Overige soorten §4.3.7	Nee

5.2 Algemene Zorgplicht

Voor planten- en diersoorten geldt in het kader van de Wet Natuurbescherming de algemene zorgplicht. Deze bepaalt dat een ieder die weet dat zijn of haar handelen nadelige gevolgen kan hebben voor flora en/of fauna, deze handelingen achterwege dient te laten of verplicht is om maatregelen te nemen (voor zover redelijkerwijs kan worden gevraagd) die deze negatieve gevolgen zoveel mogelijk voorkomen, beperken of ongedaan maken. De zorgplicht kan gezien worden als algemene fatsoenseis die voor iedereen geldt.

Natuur-inclusief bouwen

Geadviseerd wordt om voor de nieuwbouw binnen het plangebied gebruik te maken van natuur-inclusief bouwen. In de nieuwe bebouwing wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van Huismus, Gierzwaluw en vleermuizen door het inbouwen van nestkasten en vleermuiskasten. Er zijn tegenwoordig vele interessante mogelijkheden voor het creëren van ruimtes voor vogels en vleermuizen op de markt. Enkele aanbieders zijn: Faunaprojecten.nl, Veldshop.nl, Vivarapro.nl.

Figuur 21 Mogelijkheden plaatsen van vleermuiskasten in een gevel (faunaprojecten.nl)

6 Bronnen

Geraadpleegde literatuur

1. Uitgeverij 12 Provinciën, *Topografische Atlas Zuid-Holland 1:25.000*, Landsmeer 2012
2. Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden, *Wet van 16 december 2015, houdende regels ter bescherming van de natuur (Wet natuurbescherming)*, dec 2015
3. Ecologica, *Wet natuurbescherming, samenvatting wijzigingen natuurwetgeving*, 5 november 2018
4. Ministerie van Landbouw, natuurbeheer en voedselkwaliteit, *Rode Lijsten*, Den Haag, 2004
5. Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en Gegevensautoriteit Natuur 2017. *Vleermuisprotocol 2017*, maart 2017
6. Provincie Zuid-Holland, *Omgevingsvisie, Omgevingsbeleid Zuid-Holland*, gewijzigd ontwerp, 22 januari 2019
7. Provincie Zuid-Holland, *Omgevingsverordening Zuid-Holland*, 22 februari 2019
8. Provincie Zuid-Holland, *Visie Ruimte en Mobiliteit*, geconsolideerd, in werking per 19 januari 2018 tot 1 april 2019
9. '© NDFP - quickscanhulp.nl 23 juni 2020'

Geraadpleegde internetsites:

10. www.faunaprojecten.nl
11. www.rijksoverheid.nl
12. www.bij12.nl
13. www.rvo.nl
14. www.regelink.net
15. www.ravon.nl
16. www.vleermuis.net
17. www.zuid-holland.nl
18. www.zoogdiervereniging.nl
19. www.ruimtelijkeplannenzuidholland.nl/omgevingsbeleid/
20. www.arcgis.com/home/webmap/viewer.html
21. www.waarneming.nl

Watersnip Advies

Advies voor ecologie, landschap, water en recreatie

Watersnip v.o.f.

's-Gravenbroekseweg 154

2811 GK Reeuwijk

KvK 76653862

+ 31 (0)182-395460

www.watersnipadvies.info

advies@watersnip.info

